

‘Het is van groot belang dat we de achtergrond en mentaliteit van IS begrijpen [...] *Waar angst regeert* van Andrew Hosken is een goed uitgangspunt, aangezien er gedegen kennis aan ten grondslag ligt en het boek het verhaal vertelt vanaf het duistere begin tot het heden, met daartussenin enkele verrassende ontdekkingen.’

Evening Standard

‘Hosken heeft zich uitstekend van zijn taak gekwetend bij het analyseren van de Amerikaanse reactie, het mislukte Iraakse leiderschap in de gedaante van Nouri al-Maliki en anderen, en de manier waarop IS de rijkste terroristische groep ter wereld is geworden. Een buitengewoon verdienstelijke, heldere ontleding van de angstaanjagende verspreiding van een cultuur van dood en verderf.’

Kirkus, review met ster

‘Het bloederige, gewelddadige verhaal wordt hier verteld met enige compassie en de behoefte om te begrijpen. Hosken verkent de historische wortels diepgaand en helder; lezers zullen een beter idee krijgen van wat Islamitische Staat beweegt.’

Publishers Weekly

‘De ervaren BBC-correspondent Andrew Hosken heeft op kundige wijze de opkomst van ISIS en zijn leiders gedocumenteerd – ook legt hij uit hoe de groep het voor elkaar heeft gekregen om in enkele maanden een bedreiging te worden voor alles waar Amerikanen en anderen in Irak voor gevochten en geleden hebben in de periode van 2003 tot 2011.’

Christian Science Monitor

‘Van alle recente boeken over Islamitische Staat is dit het beste. Het is goed geschreven en uitstekend met research onderbouwd door iemand die zijn onderwerp van dichtbij kent; als je op zoek bent naar een gezaghebbend, op grondig onderzoek gebaseerd, maar bovenal leesbaar werk over deze verschrikkelijke maar voor velen aantrekkelijke organisatie, hoef je niet verder te speuren – *Waar angst regeert* is dat boek.’

**Frank Ledwidge, auteur van
*Losing Small Wars en Investment in Blood***

‘Andy Hosken is een briljant onderzoeksjournalist met een scherp oog voor interessante verhalen. De opkomst van Islamitische Staat is een gebeurtenis die net zo wereldschokkend als onbegrepen is, en *Waar angst regeert* levert een wezenlijke bijdrage aan het inzicht in wat er momenteel in het Midden-Oosten gebeurt.’

**Tom Holland, auteur van
*Persian Fire en In the Shadow of the Sword***

ANDREW HOSKEN

Waar angst regeert

Het ontstaan van IS

Karakter Uitgevers B.V.

Oorspronkelijke titel: *Empire of Fear*

Voor het eerst gepubliceerd in de VS, Groot Brittannië en Australië
door Oneworld Publications, 2015

Dit is een herziene editie uit 2016

Copyright © Andrew Hosken 2015, 2016

Kaartjes copyright © Laura McFarlane

Vertaling: Ireen Niessen, Janet Limonard-Harkink, Corry van Bree

© 2016 Karakter Uitgevers B.V., Uithoorn

Opmaak binnenwerk: Michiel Niesen/ZetProducties

Omslagontwerp: Studio Jan de Boer

Omslagbeeld: © Handout / Alamy Stock Photo

ISBN 978 90 452 1186 2

NUR 697

Abonneer u nu op de Karakter Nieuwsbrief.

Ga naar www.karakteruitgevers.nl;

 www.facebook.com/karakteruitgevers;

 www.twitter.com/UitKarakter en:

* ontvang regelmatig informatie over de nieuwste titels;

* blijf op de hoogte van speciale aanbiedingen en kortingsacties;

* én maak kans op fantastische prijzen!

www.karakteruitgevers.nl biedt informatie over al onze boeken,
Nova Zembla-luisterboeken en softwareproducten.

Kijk op www.karakteruitgevers.nl/errata voor
eventuele aanpassingen of aanvullingen op deze titel.

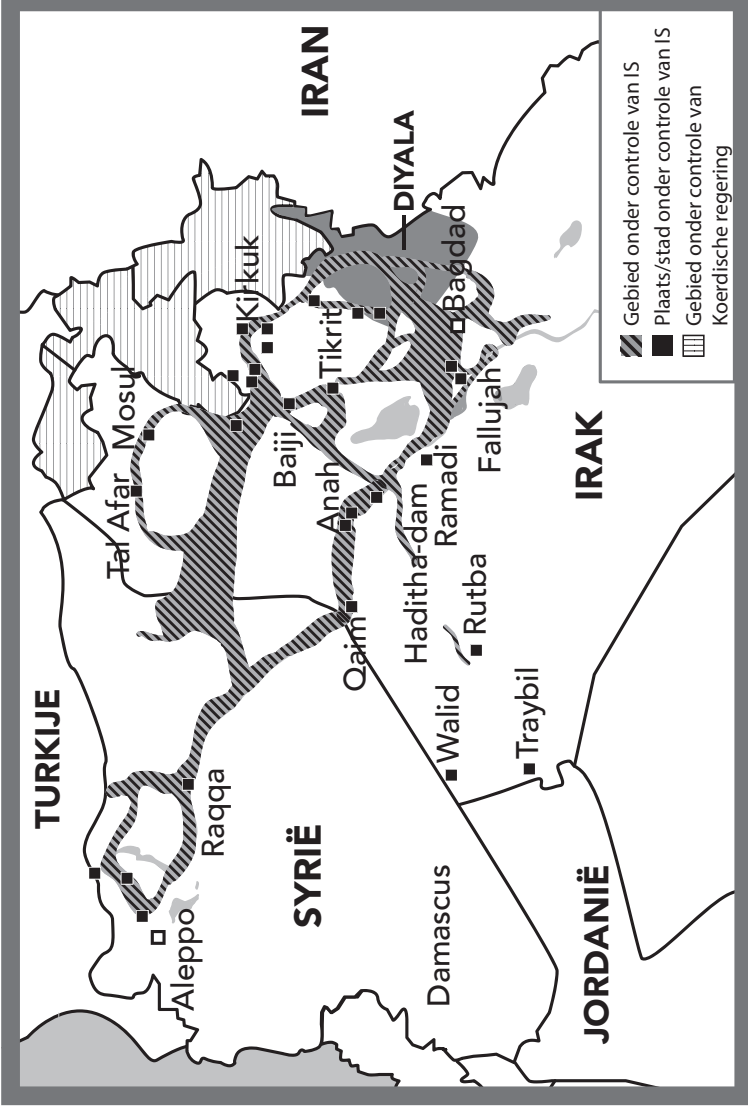
Niets uit deze uitgave mag worden openbaar gemaakt en/of verveelvoudigd door
middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder
voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoud

Lijst van illustraties	7
Kaarten	8
Inleiding	11
1 Het gezicht achter duizend moorden	15
2 Zeven stappen	29
3 Chaos: theorie en werkelijkheid	41
4 Geregisseerde wreedheden	55
5 632 en wat volgde	71
6 De vergeten kalief	85
7 Wake-upcall	101
8 Wreedheden onder een nieuwe regie	119
9 Sjiitische waanzin	139
10 De vloek van Syrië	159
11 De hagedrukpan die oorlog heet	179
12 Autobommen en andere ellende	195
13 Lang leve de dood! – Binnen het kalifaat	211
14 Het kalifaat doden	231
15 Meesters van chaos	251
Noten	265
Register	311

Lijst van illustraties

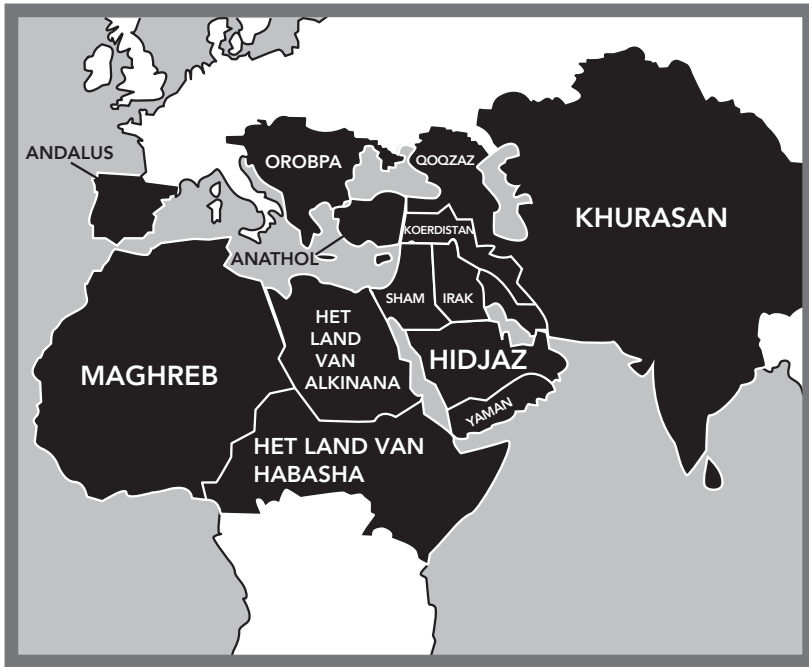
1. Al-Zarqawi verschijnt in een videoboodschap, circa 2005 (bron: Al Qaida in Irak).
2. Abu Bakr al-Baghdadi, de 'kalief' van Islamitische Staat, richt zich tot moslims in Mosul, 2014 (bron: ISIS-video).
3. De verwoesting na de ontploffing van een autobom aan de al-Mutanabbi-sstraat, waarbij 38 mensen omkwamen; 5 maart 2007. Deze straat met zijn vele boekhandels was altijd een plaats waar alle groepen uit de Iraakse samenleving welkom waren (bron: Corbis/Ali Jasim, Reuters).
4. Gewapende mannen van IS vermoorden meer dan 1500 ongewapende mannen, voornamelijk sjiitische militaire cadetten – Tikrit, juni 2014 (bron: IS).
5. Sjiitische militierekruten trainen om wapens te gebruiken in het gevecht tegen IS [...] ook al hebben ze er geen – Najaf, juli 2014 (foto: Andrew Hosken).
- 6, 7. Toen Islamitische Staat in de zomer van 2014 Mosul innam, vernietigde de groep zes belangrijke sjiitische moskeeën in de provincie Nineve (bron: IS).
8. In een museum in Mosul vernietigen IS-mannen kostbare Iraakse artefacten uit de oudheid (bron: IS).
9. Een ambulancemedewerker keert terug van de plek in Bagdad waar eind 2014 een zelfmoordaanslag heeft plaatsgevonden. Rond de tien mensen stierven toen een zelfmoordterrorist van IS tijdens het ochtendgebed een sjiitische moskee aanviel (foto: Andrew Hosken).
10. De rolstoelverkopers van de al-Sadoun-sstraat in Bagdad doen goede zaken dankzij de bomaanslagen, maar ze moeten wegens IS hun rolstoelen importeren via Basra (foto: Andrew Hosken).
11. De Jordaanse piloot Moaz al-Kasasbeh, enkele ogenblikken voordat hij begin 2015 levend werd verbrand door IS (bron: IS-filmpje).
12. Een jongen bekijkt de video waarin al-Kasasbeh wordt verbrand; afgespeeld op reusachtige schermen die door IS zijn neergezet in het Syrische Raqqa (bron: IS-film).
13. Een christelijke man wordt gekruisigd door IS (bron onbekend).
14. Twee IS-misdadigers staan op het punt om een homoseksuele man van een gebouw te gooien (bron: IS).
15. Een vrouw wordt meegevoerd naar de plaats waar ze gestenigd zal worden – Raqqa (bron onbekend).
16. Een 'leerling' staat op het punt twee Russische spionnen dood te schieten in Raqqa, in 2015 (bron onbekend).
17. Twee christelijke jongetjes in een vluchtelingenkamp in Arbil, Iraaks-Koerdistan, maart 2015 (gebruikt met toestemming van Mike Thomson, BBC).
18. Een sjeik uit Anbar in hetzelfde vluchtelingenkamp in Iraaks-Koerdistan, maart 2015. Volgens hem kunnen zelfs vijfjarigen tegen IS vechten (gebruikt met toestemming van Mike Thomson, BBC).

Het tentakelachtige karakter van Islamitische Staat, juli 2014

Het voornaamste gevechtsgebied

Een nieuwe wereldorde, zoals nagestreefd door Islamitische Staat

Inleiding

2015

Niemand had de verbijsterende blitzkrieg van Islamitische Staat, die in juni 2014 plaatsvond, voorspeld. In het Midden-Oosten ontstond een kalifaat van ongeveer de grootte van Groot-Brittannië en de wereld werd geconfronteerd met haar grootste veiligheidsprobleem uit de recente geschiedenis.

Ik stelde dr. Azzam Tamimi, de vooraanstaande en soms controversiële Brits-Palestijnse wetenschapper en activist, de vraag waarop iedereen antwoord wil: ‘Wat is Islamitische Staat?’ Hij was helder: ‘ISIS is een zeer wanhopige, waanzinnige reactie op een zeer diepe crisis.’¹

Maar om wat voor crisis gaat het precies en waarom is de reactie erop zo angstaanjagend? Wat willen ze en wat gebeurt er als ze hun zin krijgen? Wat drijft hen ertoe zo meedogenloos te zijn? In de onsterfelijke woorden van Butch Cassidy en de Sundance Kid over de onvermoeibare posse die het op hen heeft gemunt: *Who are those guys?*

In de beleving van veel mensen waren Islamitische Staat (IS) en zijn kalifaat vanuit het niets verschenen. Dat komt omdat de meeste mensen de interesse voor Irak hadden verloren – dat land met zijn schijnbaar eindeloze golven van geweld. De Irakoorlog was impopulair geweest en had te lang voortgesleept. Bovendien speelden er andere ernstige kwesties, zoals de Arabische Lente van 2011 en de oorlog in Oekraïne, waar ik begin 2014 enige tijd doorbracht voordat IS zijn verrassende militaire campagne lanceerde.

IS is echter niet vanuit het niets gekomen. De wortels liggen in de door de VS geleide invasie van 2003 en gaan zelfs terug op oudere conflicten in Afghanistan. Wanneer je de verschrikkelijke geschiedenis van de organisatie bestudeert, besef je dat de Verenigde Staten feitelijk al twaalf jaar in oorlog zijn met IS in diverse gedaanten – en dat is bijna vier jaar langer dan

de strijd tegen Japan en nazi-Duitsland duurde. Er lijkt nog geen eind in zicht. Andere gevaarlijke extremistische jihadistische groepen, zoals Boko Haram in Nigeria, hebben trouw gezworen aan IS, en begin 2015 lukte het de groep om een moordzuchtige tak te vestigen te midden van de chaos in Libië.

Voor mij als BBC-verslaggever is het fenomeen van militant islamisme duidelijk een van de grote kwesties van deze tijd. Mijn baan heeft me naar New York gebracht om verslag te doen van de aanslagen van 9/11, en naar Londen na de zelfmoordaanslagen van 7 juli 2005. Ik was in Libië toen het postvatte en ik heb gezien hoe het dood en verderf zaaide in Irak. Begin 2015 was ik in Parijs in de nasleep van de aanslagen op *Charlie Hebdo* en de koosjere Hyper Cacher-supermarkt.

In november 2015 werd ik in de nasleep van de dodelijke aanslagen door Islamitische Staat in Parijs weer naar het continent gestuurd, deze keer om de jihadcellen uit de gemeente Molenbeek bij Brussel te onderzoeken, die de aanslag hadden gepland. In 2015 had de groep de verantwoordelijkheid voor een serie aanslagen opgeëist, waaronder het bloedbad in juni in het Tunesische Sousse, waarbij 39 toeristen werden omgebracht, en het neerhalen van het Russische passagiersvliegtuig Metrojet 9268, eind oktober boven de Sinaï, waarbij 224 inzittenden en bemanningsleden omkwamen. Maar het waren de aanslagen van november in Parijs, met bomgordels en massale schietpartijen, die de verschrikkingen van IS in alle heftigheid naar Europa brachten. Hierbij kwamen minstens 129 personen om het leven en raakten meer dan 300 personen gewond. Pas met deze aanslagen drong het tot veel mensen in het Westen door hoe groot de dreiging van IS feitelijk is.

Ondanks de enorme publiciteit is er nog heel veel wat we niet weten over IS en de gewelddadige mannen die er de leiding hebben. We hebben steeds meer geleerd over het leven binnen het zogeheten kalifaat zelf. Om veiligheidsredenen is Irak voor een journalist een zeer moeilijk land om te werken. Het gevaar van ontvoering ligt continu op de loer; en natuurlijk is er de voortdurende dreiging van zelfmoordaanslagen en autobommen. Een groot deel van Syrië is nagenoeg ontoegankelijk voor de westerse media. IS heeft op brute wijze moedige journalisten als Kenji Goto, James Foley en Steven Sotloff, die te dichtbij kwamen, vermoord.

Ik wilde IS bestuderen om zijn geschiedenis, zijn wreedheid en de meedogenloze mannen die erachter zitten te leren begrijpen. Ik heb mensen

in Irak en elders in het Midden-Oosten gesproken, maar ook mensen in Groot-Brittannië en de VS. Ik heb een groot aantal mensen geïnterviewd, van deskundigen en politici in het Westen en het Midden-Oosten tot de Amerikaanse militair strategen die hebben geprobeerd de groep te elimineren, en andere belangrijke ooggetuigen. Er is ook een schatkist aan voorname documenten, van de geheime telegrammen (*cables*) van de Amerikaanse ambassade in Bagdad tot de documenten en brieven die de Amerikaanse Navy SEALs in het huis van Al Qaida-leider Osama bin Laden hebben ontdekt nadat hij was gedood. Ik heb zelfs gelekte informatie waarvan de Amerikaanse inlichtingendienst denkt dat ze afkomstig is van de leiding van Islamitische Staat zelf. Dit alles helpt een schokkend beeld te schetsen van de opkomst van IS en van de mensen en omstandigheden die de totstandkoming van de groep hebben bevorderd.

Sinds zijn begin als kleine, gewelddadige bende van jihadistische extremisten onder de naam al-Tawhid wa'l Jihad, is IS maar liefst vijf keer van naam veranderd. Veel mensen spreken nog steeds van ISIS; president Barack Obama heeft gekozen voor ISIL; de BBC heeft het over de '*so-called Islamic State*' of IS. In het Midden-Oosten wordt IS aangeduid met het acroniem Daesh, Islamitische Staat van Irak en de Levant. Om verwarring te voorkomen heb ik besloten om de groep simpelweg te noemen bij de naam die op een bepaald moment werd gebruikt – en verder 'de groep'. Al die naamsveranderingen zijn belangrijk omdat ze weerspiegelen hoe de groep zichzelf in de betreffende periode zag.

Een ander probleem vormen de bijnamen. Alle vooraanstaande terroristen en andere jihadisten hadden soms wel drie bijnamen of *noms de guerre*. Dit was een strategie om vijanden mee in verwarring te brengen, vaak met succes. Ik zal proberen de verwarring niet groter te maken. Waar mogelijk geef ik ook de echte namen en vervolgens houd ik het bij de noms de guerre waaronder ze bekendstaan.

Verder ontstaan er problemen met taal en woorden als 'islamist' en 'islamisme'. Veel islamisten geloven in democratie en het is mogelijk om een islamistische extremist te zijn zonder je schuldig te maken aan geweld. Er zijn salafisten en wahabieten die zich tegen IS keren, maar er zijn er ook die de groep steunen. Zelfs termen als 'terrorisme' en 'terrorist' kunnen beladen en problematisch zijn. Hoe dan ook zal ik proberen me steeds zo exact mogelijk uit te drukken.